

1.UVOD

U ovom magistarskom radu posebna će pozornost biti usmjerena na institut radnog vremena u Bosni i Hercegovini, zatim Republici Hrvatskoj i na kraju u Republici Irskoj. Izvršit će se uspoređivanje ovoga instituta u sve tri države, istaknuti specifičnosti, prednosti i nedostaci i dat će se eventualno rješenje skraćanja punog radnog vremena, a da djelotvornost zaposlenih bude isti ili veći. Naime, ekonomičnost i radna produktivnost radnika uz skraćenje punog radnog vremena, cilj je i poslodavca i radnika (zbog troškova koje čine radnici u vrijeme radnog vremena-režijskih troškova, kao i zbog zdravstvenih i drugih razloga radnika i situacija do kojih dolazi kada radnik radi mnogo i iscrpljujuće). Institut radnog vremena je promjenjiva kategorija i priključenjem pojedinih država Europskoj uniji mora se uskladiti s modernim europskim standardima. Trenutno Europska unija ima 27 punopravnih članica. Na sastanku Europskog vijeća, Vlade država članica Europske unije zaključile su da u svoj korpus država prime Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Crnu Goru, Albaniju i Kosovo. Hrvatska bi trebala postati punopravna članica Europske unije 1.7. 2013.godine.

Mreža organizacija civilnog društva „Građani za Evropu“ iz cijele Bosne i Hercegovine, tijekom 2011. godine vodila je opsežne konzultacije s ključnim akterima civilnog društva te predstavnicima vlasti u Bosni i Hercegovini. Cilj dijaloga bio je usmjeren na povećanje razina i kvalitete javne rasprave o ključnim mjerama koje treba poduzeti kako bi Bosna i Hercegovina napredovala prema članstvu u Europskoj uniji, a posebno u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, energetike i okoliša, te rada i zapošljavanja...Aktivnosti u okviru inicijative „Građani za Evropu“ odvijaju se pod pokroviteljstvom Specijalnog predstavnika Europske Unije u Bosni i Hercegovini, šefa Delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini, uz financijsku potporu....Prilikom konsultacija o sektoru rada i zapošljavanja u Bosni i Hercegovini, održanih u Banja Luci u svibnju 2011.godine, inicijativa „Građani za Evropu“ okupila je više od 70 ključnih članova civilnog društva iz svih dijelova Bosne i Hercegovine zainteresiranih za unaprjeđenje sektora rada i zapošljavanja u državi....Združene preporuke, sakupljene tokom obimnog procesa konzultacija, bile su okosnica za razgovore koje su „Građani za Evropu“ u srpnju 2011. godine vodili s relevantnim predstavnicima vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini, s ciljem pridobivanja njihove javne posvećenosti napretku države prema Europskoj uniji.“¹

Sredinom 2011.godine predstavnici nadležnih institucija na državnom i entitetskom nivou kao i Brčko distrikt suglasili su se s preporukama civilnog društva „Građani za Evropu“

Ciljevi koji se žele postići Europskom strategijom su:

- puna zaposlenost,
- smanjenje nezaposlenosti i neaktivnosti,

¹ Demir,E.,Markuš,R.,Dostić,G.,Kamenica,A.,Rad i zapošljavanje u Bosni i Hercegovini,Preporuke civilnog društva za brži put prema Europskoj Uniji, Sarajevo, 2011.

- unapređenje kvalitete i produktivnosti na radu,
- jačanje socijalne i teritorijalne kohezije vezane za rad i uvjete rada.

Europska Unija je u svojim izvještajima o napretku pridruživanja u korpus zemalja članica prepoznala harmonizaciju zakona o radu između entiteta i kantona kao ključno pitanje.

Naravno, u okviru uvjeta rada zasigurno će se posebna pozornost posvetiti institutu radnog vremena. Sada imamo situaciju da je pitanje radnog vremena u Bosni i Hercegovini shodno njenom ustavnom ustrojstvu regulirano njenim entitetskim zakonima (Zakon o radu Republike Srpske, Službeni glasnik RS broj 55/07 i Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine br 43/99, 32/00, 29/03), Zakonom o radu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, broj 19/2006-prečišćeni tekst, 12/2007 i 25/2008, Zakonom o radu u institucijama Bosne i Hercegovine, broj 26/2004, 7/2005, 48/2005 i 60/2010-prečišćeni tekst, kolektivnim ugovorima i drugim podzakonskim aktima.

Direktivom 2003/88/EZ uređeni su određeni oblici organizacije radnog vremena. Iz ove domene naročito je reguliran rad u nepunom radnom vremenu i rad na određeno vrijeme.

Samom činjenicom uravnoteženosti u europskom prostoru otvaraju se mogućnosti lakše fluktuacije radne snage, odnosno radno sposobno stanovništvo će birati radni prostor koji najviše odgovara njihovim mogućnostima, kompetencijama, navikama, uvjetima života, harmoniji življenja u okviru sloboda i prava kao odnosa iz rada i u vezi s radom. U okviru pravnog uređenja rada i radnih odnosa i de lege lata i de lege ferenda veoma je značajan institut radnog vremena.

Mnogo autora do sada je pisalo o radnom vremenu posvećujući mu posebnu pozornost, mnogo je rasprava održano na ovu temu, organizirano je mnogo savjetovanja, a sve s ciljem pomoći čovjeku, olakšati mu rad i omogućiti da količinom utrošenog rada može zadovoljiti svoje normalne životne potrebe. Nastojat će se ovim radom, primjenjujući komparativnu metodu, provesti komparativnu analizu radnog vremena u konkretnom smislu toga pojma, dati prijedlog promjena nakon uvažavanja sadašnjih prednosti i nedostataka i pružiti ga stručnoj javnosti na prosudbu. Ovo tim više što općenito u svijetu postoje neslaganja oko broja sati koje radnik mora provesti na radnom mjestu kao i oko oblika organizacije radnog vremena. Slijedom toga ovim magistarskim radom bit će prikazan i objašnjen institut radnog vremena, njegove vrste i pravni izvori koji ga reguliraju u sve tri naprijed navedene države. Učinit će se povijesni osvrt na radno vrijeme općenito.

Nadalje, u radu će biti prezentirana zakonodavna regulativa radnog vremena u Bosni i Hercegovini, Republici Hrvatskoj i Republici Irskoj unutar koje će biti dan osvrt na puno i nepuno radno vrijeme, skraćeno radno vrijeme, prekovremeni rad, noćni rad, rad u smjenama, raspored radnog vremena, preraspodjelu radnog vremena. Ujedno je rad poredbeni prikaz instituta radnog vremena u svim svojim segmentima u ove tri države. Budući da je Republika Irska članica Europske unije, Republika Hrvatska stupa u punopravno članstvo s

1.7.2013. godine, a Bosna i Hercegovina je u slijedećoj etapi predviđena za priključenje Europskoj uniji, u radu će biti prezentiran institut radnog vremena u sve tri faze: dakle u zemlji (Republici Irskoj) koja ima već ustaljene zakonske okvire i koja je institut radnog vremena regulirala temeljem dugogodišnjeg iskustva; u zemlji (Republici Hrvatskoj) koja je u fazi normativnog i realnog usklađivanja da bi europski radni prostor bio pristupačan za radnike iz zemlje koja nema realnu praksu, ali je uskladila pravnu regulativu što je moguće bolje s pravnom tečevinom Europske unije i na kraju u zemlji (Bosni i Hercegovini) koja ima mogućnost uvida i u pravnu regulativu i u praksu i koja će utrti svoj put usklađivanja propisa iz ovog područja koristeći iskustva drugih i iznalaženja najboljeg rješenja za svoj put priključenja. Naročito u Bosni i Hercegovini imamo specifičnu situaciju. Bosna i Hercegovina ima svoje zakone o radu koji reguliraju radne odnose na nivou entiteta, dok na razini Bosne i Hercegovine postoji Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine. Osim spomenutih zakona koriste se odredbe iz Međunarodnih konvencija ratificiranih i pravno obvezujućih za Bosnu i Hercegovinu. Pitanje organizacije radnog vremena u Bosni i Hercegovini uglavnom je ujednačeno tako da će se u radu nekada napraviti osvrt na reguliranje radnog vremena u Republici Srpskoj, nekada u Federaciji Bosni i Hercegovini, a nekada u Brčko Distriktu.

„Razvidno je da u Republici Hrvatskoj najviše problema i prijepora glede radnog vremena izaziva pitanje rasporeda radnog vremena, rada duljeg od punog radnog vremena i rad nedjeljom. Problem plaćanja prekovremenog rada i rada nedjeljom posebno je izražen u velikim trgovačkim lancima. Inspekcija rada je često nemoćna jer većina posloprimaca ima ugovore na određeno vrijeme i strah da će ostati bez posla ove radnike sprečava da traže zaštitu svojih prava iz radnog odnosa. Ako tome dodamo činjenicu da su u djelatnosti trgovine u najvećem broju posloprimci žene, koje kao posebna kategorija uživaju specifičnu zaštitu prema Zakonu o radu, onda je razvidna kompleksnost ovog problema. U Hrvatskoj je također prisutan problem reguliranja radnog vremena zaposlenika u zdravstvu...“² Iz dostupnih istraživanja vidjet ćemo da radno vrijeme liječnika i drugog medicinskog osoblja npr. na otocima iznosi i do 250 sati mjesečno.

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Svjedoci smo činjenice da i pored uređene pravne države, postojanja pozitivno pravnih propisa i pozivanja na praćenje pravnih propisa vezanih za radno vrijeme radnika- to i nije baš sasvim tako u praksi. Uvođenjem novih oblika trgovačkih društava i intenziviranja privatnog sektora došlo je do situacije da radnici više rade, a manje zarade, što se reflektira direktno na njihovu sigurnost, a samim time i na njihovo zdravlje. Postoji sve veći interes za pitanje ravnoteže između posla i privatnog života, ali na žalost taj interes nije među prvima na listi

² N.Bodiroga-Vukobrat,S.Laleta,A.Jukić, Posebnosti reguliranja radnog vremena u kontekstu smjernice 2003/88/EZ s osvrtom na nacionalna rješenja u Njemačkoj, Austriji i Hrvatskoj,izvorni znanstveni članak,Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) br 1, Rijeka 2008 str.33